

Lectura între pasiune și hrană spirituală

Nadejda PĂDURE

Rezumat:

Autorul relevă procesul de lectură ca activitate creativă a tinerilor și adolescenților. Este demonstrat faptul că prin lectură formăm un cetățean activ, capabil să ia decizii importante atât pentru sine, cât și pentru comunitate. Articolul este fundamentat pe experiența Bibliotecii Publice Raionale „Mihail Sadoveanu”, Strășeni.

Cuvinte-cheie:

lectură, dezvoltare competențe, Biblioteca Publică Raională „Mihail Sadoveanu”, Strășeni.

Lectura reprezintă cel mai important și constant proces în lucrul cu informația, în activitățile de studii, autoinstruire și autoeducare. Un rol nu mai puțin important are lectura și la formarea valorilor morale și spirituale ale personalității. Procesul de lectură este un mecanism psihologic complex, care necesită o atenție deosebită pentru comprehensiunea celor citite, dar și pentru satisfacția (bucuria) de lectură.

Cele mai multe surse care analizează lectura o consideră activitate creativă a cititorului, care explorează și înțelege produsul muncii creatoare a

autorului, creatorul lucrării. Ca rezultat al acestei activități creative, se pune fundamentul unor noi cunoștințe.

Înțelegerea/comprehensiunea (acceptarea sau respingerea, contestarea etc.) de către cititor a poziției autorului, intenției autorului, argumentelor artistice în favoarea sa – acesta este principalul criteriu al lecturii creative, al dialogului dintre cititor și autor. Citirea ca activitate creativă nu poate să nu încorporeze în sine toate caracteristicile principale ale gândirii critice: activitatea spirituală individuală unică, libertatea alegerii, percepția estetică/plăcerea lecturii, independența evaluării celor citite, bazată pe capacitatea judecării critice și abilitatea de a corela cele citite cu părerile altor cititori.

Astfel, atunci când cititorul citește creativ, are loc nu doar dialogul lui cu autorul, dar și dialogul polifonic intern, ca rezultat al cărora cititorul își formează propriile opinii despre lume, societate, alte persoane și despre sine însuși. Imaginația creativă a cititorului, rezultată din lectura creativă, poate completa lucrarea autorului sau să o individualizeze în propria percepție în funcție de experiențele de lectură pe care le posedă. Se pare că procesul de lectură poate da unei lucrări atâtea vieți câți cititori va avea.

Pentru ca un cititor, copil sau adolescent, să devină un interlocutor responsabil al autorului unei opere, el trebuie să perceapă procesul de lectură ca activitate creativă. Prin urmare, sarcina principală a tuturor instituțiilor care au menirea să cultive procesul de lectură este să-i ajute pe copiii și adolescenții să învețe cum să se angajeze în mod independent în dialogul cu diferite voci ale operelor individuale, fixând în mintea lor diversitatea principiilor artistice și a formelor de reprezentare a lumii și a omului. Rolul bibliotecii publice este foarte mare în acest proces laborios de formare a unei personalități, care astăzi însușește competențe de lectură, iar mâine va fi persoana care va decide viitorul, fie al său, fie al familiei sale, fie al unei comunități. În special aceasta se referă la utilizatorii tineri, care în Biblioteca Publică Raională „M. Sadoveanu” din Strășeni constituie circa 80% din numărul total de utilizatori.

Foarte mulți tineri citesc, unii chiar devorează volume întregi, și aceștia sunt cei mai vizibili în investigațiile de domeniu. Alți tineri, mai puțin

vizibili, nu citesc cărți, dar sunt, de asemenea, cititori care merită să fie menținuți în atenție. Ei „răsfoiesc” scrieri de toate felurile – reviste, site-uri web, povestiri despre jocuri video etc. Alții renunță la lectură în adolescență, citesc mai puțin sau deloc. De ce există această situație? Ce se întâmplă atunci? Putem să acționăm? Da, cu siguranță, dacă înțelegem mai bine ce este pus în joc în relația tinerilor cu citirea și scrierea.

În „Ghidul pentru servicii de bibliotecă destinate tinerilor”, editat de IFLA, este stipulat: „Tinerii necesită o atenție specială, întrucât mulți abandonează cititul în această etapă a vieții. Oferirea unei game cât mai largi de cărți, compatibilă cu interesul lor, aflat în permanentă schimbare, ar trebui încurajată atât de bibliotecari, cât și de cei conștienți de transformarea lor psihologică și emoțională”.

Biblioteca, în relația sa cu tinerii utilizatori, are și scopul de a cultiva sau a recultiva dragostea de lectură a tinerilor (preadolescenți, adolescenți, adulți tineri, studenți, elevi de liceu etc.). Vrem să putem analiza prezența adolescenților în biblioteci, să înțelegem motivele și practicile lor de lectură, de multe ori confuze și neînțelese pentru adulți, să punem în valoare imensul lor potențial creativ. Noi putem să-i ajutăm să se orienteze în textele care pot îmbogăți imaginația lor, ceea ce îi va face să descopere puterea cuvintelor, limbajului, care le vor deschide noi orizonturi. Dorim să îi ajutăm să descopere valorile de referință care să le permită să-și construiască propriile valori de lectură. Iar aceste lecturi, aceste scrieri, considerăm, trebuie să fie oferite tinerilor în diversitatea lor deplină, cum ar fi mass-media și genuri de publicații imprimate și digitale, resurse documentare sau de ficțiune.

Lectura tinerilor trebuie să fie o prioritate pentru toți cei care îi însoțesc în formarea și educarea lor atât în interiorul, cât și în afara școlii. Activitățile bibliotecilor publice trebuie să contribuie la formarea competențelor de lectură ca practică artistică și culturală.

Adolescenții de astăzi sunt cititorii de mâine. Suntem convinși că scrisul și lectura, în toate formele lor, sunt esențiale pentru a construi un individ și un cetățean activ, capabil să ia decizii importante atât pentru sine, cât și

pentru comunitate sau, de ce nu, pentru omenire. Profesioniștii responsabili de lectură (bibliotecarii, profesorii, editorii, scriitorii) trebuie să acționeze în comun pentru a dezvolta dragostea de lectură și scriere la tineri și pentru a preveni analfabetismul funcțional. Acest lucru este posibil prin diverse programe naționale și locale, proiecte cu implicarea voluntarilor, cercetări asupra domeniului, publicații, activități de consiliere, de formare profesională, conferințe pentru a combate stereotipurile, schimbarea atitudinii, dezvoltarea potențialului adolescenților. Toate acestea vor permite profesioniștilor și voluntarilor să răspundă mai bine nevoilor de lectură ale tinerilor.

Evoluția practicilor culturale în era digitală, inclusiv în comparație cu cartea, pune problema prezenței adolescenților în biblioteci. Cum să-i găzduim mai bine pe tineri în biblioteci? Cum să nu-i pierdem, adică să evităm „dezertarea” lor, după atâtea eforturi în inițierea lor în practicile de lectură? Cum să-i aducem direct din leagăn în bibliotecă? Cum să gestionăm prezența lor, deseori sub standardele stabilite? Cum să oferim încredere celor care se jenează? Ce loc le oferim în instituția bibliotecară, deseori structurată în jurul unui pol pentru tineret și altui pol pentru adulți? Cum să atragem polii, formând parteneriate de succes și cum să le permitem să se simtă bine în acest loc, frecventându-l și dezvoltându-și continuu inteligența?

Ce elemente poate integra biblioteca în această „cultură tânără” care caracterizează adolescența, fără a pierde din vedere misiunile sale și anume de a oferi acces la cunoștințe și informații? Cum, în cele din urmă, bibliotecarul să se adapteze la diversitatea cererilor, ajustându-se la fiecare și, mai apoi, să-l conducă puțin mai departe și, cel mai important, să îi deschidă noi orizonturi și să îi incite curiozitatea și mijloacele de a o aborda? Acestea sunt doar câteva dintre întrebările pe care și le pun mereu profesioniștii de bibliotecă. Nu există un răspuns gata, întrebările continuă să apară, dând uneori impresia că ne aflăm în același punct sau că bibliotecile preferă să se concentreze pe alte probleme și alte segmente de public.

În încercarea de a înțelege mai bine care este locul și rolul lecturii în viața adolescenților utilizatori ai Bibliotecii Publice Raionale „Mihail

Sadoveanu” din Strășeni, am inițiat o anchetă sociologică pe un eșantion de 50 de persoane, cu vârsta cuprinsă între 15 și 22 de ani.

Scopul cercetării a fost de a studia motivația lecturii a tinerilor și factorii care o influențează.

În răspunsurile la prima întrebare, respondenții au definitivat locul și rolul lecturii în viața lor, explicând ce reprezintă pentru ei lectura. Faptul că tinerii sunt preocupați de autodezvoltare și au înțeles că lectura este cea mai sigură cale pentru a-și dezvolta noi competențe, iar biblioteca le poate oferi această oportunitate, inspiră optimism. În același timp, biblioteca va trebui să revizuiască colecția de publicații pentru autodezvoltare și să o completeze continuu cu cele mai solicitate resurse.

Tablelul 1. Lectura pentru dumneavoastră reprezintă (Bifați toate variantele relevante.)

Autodezvoltare	54%
Pasiune	46%
Ocuparea timpului liber	46%
Studiu (suport în procesul de studii)	33%
Hrană spirituală	33%
Plăcere, distracție	27%
Remediu, tratament	17%
Altceva (temă pentru acasă, refugiu din lumea reală, pentru un viitor succes)	6%

Dragostea pentru lectură se cultivă. Întotdeauna există (vrem să credem!) una sau mai multe persoane care vor altoi copiilor pasiunea de a citi. Din răspunsurile la cea de-a doua întrebare a chestionarului am aflat care

sunt persoanele care au contribuit la cultivarea lecturii utilizatorilor noștri. Pentru mai bine de 80% dintre respondenți profesorii, familia, prietenii și colegii sunt cei care i-au ajutat să obțină competențele de lectură pe care le au. Din păcate, 21% dintre tineri au menționat că au deprins de sine stătător pasiunea pentru lectură, ceea ce pune un mare semn de întrebare în fața tuturor instituțiilor și persoanelor care au responsabilități educaționale față de elevi.

Tabelul 2. Cine v-a cultivat dragostea față de lectură? (Bifați toate variantele relevante.)

Profesorii	31%
Familia	25%
Prietenii, colegii	25%
Alte persoane	12%
De sine stătător	21%

Am dorit să aflăm cum își aleg respondenții cărțile pentru lectură. Nu este surprinzător că 48% din tineri își aleg cărțile pe rețelele de socializare, odată ce Barometrul Opiniei Publice 2019 constată că 52% din respondenți utilizează zilnic internetul. Mai mult, în ultimii trei ani am constatat că foarte mulți tineri vin la bibliotecă cu solicitări de cărți recomandate pe rețelele de socializare. Toate acestea sunt analizate și, în majoritatea cazurilor, achiziționate. Apoi, tot cu ajutorul rețelelor de socializare (pagina de Facebook a bibliotecii), informăm utilizatorii despre achizițiile noi. Experimentele făcute cu aceste postări ne-au demonstrat că pagina este urmărită, iar cărțile solicitate se împrumută foarte repede după ora postării. Unii utilizatori rezervă publicațiile văzute în postare prin mesageria paginii. Au fost și solicitări de a fotografia coperta pentru mai multă claritate și pentru trecerea publicațiilor noi într-o listă de o ulterioară lectură.

Mulți cititori își aleg cărțile după titlurile și copertile atractive, care, din păcate, nu întotdeauna vorbesc despre calitatea conținutului.

Fiecare al patrulea cititor tânăr urmează recomandările bibliotecarului, astfel asigurându-se calitatea lecturii. Apar multe semne de întrebare referitor la recomandările de lecturi ale profesorilor, care au acumulat doar 17% dintre răspunsuri.

Tabelul 3. Cum vă alegeți cărțile pentru lectură? (Bifați toate variantele relevante.)

Mă informez de pe rețelele de socializare	48%
Aleg după titlurile și copertile atractive	46%
Urmez sfaturile colegilor, prietenilor	42%
Citesc cărțile recomandate de bibliotecar	25%
Mă informez din librării	21%
Am o listă stabilită de cărți	19%
Citesc cărțile recomandate de profesor	17%
Citesc doar cărți noi	6%
Alte variante	2%

Timpul rezervat pentru lectură la majoritatea respondenților este de până la două ore pe zi.

Tabelul 4. Cât timp rezervați pe zi pentru lectură? (Bifați o singură variantă.)

Până la 30 de minute pe zi	7%
Până la 1 oră pe zi	52%
Până la 2 ore pe zi	35%
Mai mult de 2 ore pe zi	6%

Am vrut să cunoaștem dacă mediul din familia respondenților este prietenos lecturii. Răspunsurile la întrebarea despre cine dintre membrii familiei mai este pasionat de lectură s-au împărțit în două grupuri: familia, rudele – 77%, nimeni nu citește – 23%.

Este important să cunoaștem cine totuși dintre membrii familiei își asumă responsabilitatea pentru educație prin lectură prin exemplul propriu. Răspunsurile vorbesc de la sine.

Tabelul 5. Cine dintre membrii familiei dumneavoastră mai este pasionat de lectură? (întrebare deschisă)

Mama	35%
Fratele, sora	33%
Bunicii	12%
Tata	8%
Alte rude	8%

La final am rugat respondenții să ne spună de ce ar recomanda altor persoane să citească cât mai multe cărți. Iată câteva spicuiuri din răspunsurile pe care ni le-au oferit tinerii:

- În cărți poți găsi consolare, un prieten care îți poate fi apropiat mai mult decât crezi.
- Ați găsit vreodată vreun prieten mai sincer, mai credincios decât cartea? La sigur că nu! În cărți găsim un infinit de cunoștințe, cultivate de-a lungul anilor de către cei mai deștepți oameni. Citiți, iubiți viața, trăiți clipa citind!
- Cărțile ne deschid porțile către o lume nouă, aparte...
- Prin cărți poți descoperi o altă lume, lumea descrisă de alți ochi, care o văd mult mai frumoasă sau mai posomorâtă. La fel, și tu poți descoperi lumea fricii, fabulosului, fanteziei, dramei, iubirii și a suferinței.

- Cărțile sunt cel mai bun remediu sufletesc. Copiii trebuie să citească cât mai multe cărți pentru ca societatea să nu degradeze.
- Cititul lărgeste limitele gândirii, ne face să privim lucrurile din alte perspective și ne îmbogățește vocabularul.
- A citi este o plăcere!
- Cărțile sunt viziuni noi spre cunoaștere și autodezvoltare, lecții de viață, spații, experiențe...
- Când citești, te relaxezi, citind descoperi lucruri și pasiuni noi.
- Pentru a-ți dezvolta gândirea logică și memoria, pentru a te inspira și pentru a putea să alegi cuvinte potrivite într-o comunicare.
- Pentru o cunoaștere aprofundată a propriei limbi, dar și a celor străine.
- Putem adopta mai multe idei despre viață și sensurile vieții.
- Sufletul se îmbogățește prin cuvinte frumoase.

Lectura rămâne a fi cel mai eficient mod de a dobândi nivelul de cultură necesar pentru a fi o personalitate, iar bibliotecile trebuie să-și redimensioneze activitățile pentru a face față cerințelor noului utilizator.